

Od prijestupnika do sveca: sveti Gerlach i sveti Andrija Corsini

U članku se obrađuju životi dvaju srednjovjekovnih svetaca. Na temelju izvora i relevantne literature iznose se i objašnjavaju životi nizozemskog sveca iz 12. stoljeća, svetog Gerlacha te svetog Andrije Corsinija talijanskog sveca iz 14. stoljeća. Prikazi života ovih svetaca upućuju na njihovu nemirnu mladost, koja je, prema izvorima, uvjetovala njihovo obraćenje te naposljetku svetost.

Ključne riječi: prijestupnik, srednji vijek, svetac, sveti Andrija Corsini, sveti Gerlach

1. Uvod

Pitanje proučavanja svetačkih života u srednjem vijeku jedno je od temeljnih istraživačkih tema u medievističkoj historiografiji. Može se reći i kako su hagiologija, odnosno hagiografija pomoćne povijesne discipline kada se radi o temama usmjerenim na djelovanje svetaca za njihova života i kanonizaciju, ali i na čudesna djelovanja. Ponekad su, zbog nedostatka izvora o svečevom životu, primarni izvor njegove *Vitae* i/ili *Vita et miracula*, koje se u većoj ili manjoj mjeri odnose na njegovu svetost. Navedeno uzrokuje manjak uvida u profani život svetaca. Premda za pojedine svece imamo vrlo opsežne opise života, o nekima od njih imamo vrlo malo podataka. Naslov ovoga rada upućuje na oksimoron „prijestupnik svetac“ ili „svetac prijestupnik“, što je naprosto sintagma koja sadrži svoje proturječnosti. Prijestupnik u ovom obliku poprima značenje onoga koji čini nešto što je loše za drugoga ili za njega, a sintagmom iz naslova nastoji se opisati na koji je način Crkva nastojala obratiti vjernike i to na način da približi svece grješnicima, odnosno da potakne veći broj ljudi na obraćenje. Autorica se odlučila na ovu temu, koja izuzev što se uklapa u temu 11. broja časopisa *Essehist*, omogućuje uvid u nesvakidašnji pogled na svece. Za prikaz su odabrani sveti Gerlach i sveti Andrija Corsini. Prvi od njih nizozemski je svetac iz 12. stoljeća, čiji je život u mladosti bio više profan negoli svet, a potonji je talijanski svetac iz 14. stoljeća, sličnih mladenačkih karakteristika. Cilj je ovoga rada prikazati živote dvaju svetaca, koji tijekom razdoblja u kojemu su živjeli, mogu vrlo opsežno i dobro objasniti prilike koje je srednjovjekovno razdoblje pružalo. Premda je u fokusu rada ponašanje svetaca prije zaređenja te osvrt na eventualne razloge pisanja izvora o svecima te pogrješke u istima, povjesničari u ovim primjerima mogu, uz pomoć Ginzburgove *paradigme indiziario*, pronaći i više

nego što leži u njima samima. Također, uz ovakve primjere i izvore koji govore o njima, povjesničari, hagiografi i drugi znanstvenici mogu pružiti vrlo cjelovit uvid u procese srednjovjekovlja. Zanimljiv je pogled i na nasilje, obiteljske odnose, bogatstvo i ponašanje u plemićkim obiteljima. Uza sve navedeno, ovaj bi rad trebao prikazati svece kao „obične“, grješne ljude u njihovoj lokalnoj povijesti, koji su naposljetku, kako je zabilježeno u izvorima, svojim obraćenjem počeli činiti čudesa istim tim ljudima kojima su bili okruženi i koji su ih gledali kao prijestupnike.

2. Problem istraživanja

Hagiografska istraživanja usmjerena na životopise svetaca, legende o njihovim životima te čudesa koja su činili za ili nakon života u najvećoj su mjeri vezana uz srednjovjekovne izvore. Osim toga što je hagiografija bila jedan od najraširenijih književnih oblika u srednjem vijeku, dugo srednjovjekovno razdoblje obilježeno prožetošću svih razina društva vjerom rezultiralo je i velikim brojem svetaca. (1) Prema tome, postoje brojna djela koja se bave upravo životopisima svetaca. Primjerice, o kraljevima svecima piše James Georg Frazer u svom djelu *The Golden Bough*, zatim Marc Bloch u *The Royal Touch*, kao i francuski medijevist Robert Folz te mnogi drugi. (Kolesarić, Njari, 2019: 1-2) O životima i kultovima svetaca u hrvatskoj historiografiji pišu Trpimir Vedriš, Ana Marinković i drugi. (Vedriš, 2002: 1-30; Vedriš 2014: 29-42; Marinković, 2011: 100-118; Vedriš, Marinković, 2008) Premda medievistika i historiografija usmjerena na srednjovjekovnu hagiografiju ne jenjavaju u objavljivanju monografija te znanstveno-stručnih radova, ona pretežito u fokus stavljaju općenite hagiografske motive poput čudesa i slično. Također, ako se uzme u obzir da su izvori kojima se povjesničari i drugi znanstvenici služe prilikom pisanja radova usmjerenih na životopise svetaca, ponajprije iz pera nekog samostanskog notara, svećenika ili čak iz papinske kurije, historiografi pretežno raspolažu sa šturim opisima svečevog svjetovnog života, dok je sadržaj izvora većinom orijentiran na vjersko djelovanje i/ili čudesa. Zbog nemogućnosti uvida u svečev profani život, pojedina historiografska djela kratko se osvrću na ono što je bilo prije negoli je svetac ušao u određeni samostan ili se posvetio Bogu. Prema tome, ponekad je svečev životopis ograničen u tom pogledu, izuzev ako posrijedi notar navodi božansku intervenciju, koja je dovela do toga da pojedinac

postane svet. Stoga, povjesničari da bi omogućili jasan uvid kako u svečev život, tako i u šire društveno-povijesne okolnosti specifične za pojedino područje u određenom razdoblju, moraju kombinirati više vrsta izvora, ponajprije pisanih. Uz to, većina poznatih svetaca, za koje se zna da su prije svoje svetosti bili grješnici, dolazi iz razdoblja prvog kršćanstva ili suvremenog doba. To su, primjerice, sveti Pavao, sveti Matej, sveta Marija Egipatska, blaženi Bartolo Longo i drugi. (2) Stoga su za ovaj rad odabrana dva, relativno nepoznata sveca, barem na hrvatskim područjima. Sveti Gerlach i sveti Andrija Corsini živjeli su obojica u srednjem vijeku, no na različitim područjima i u različito vrijeme. Sveti Gerlach potječe iz 12. stoljeća te iz nizozemskih krajeva, dok je sveti Andrija živio u sjevernoj Italiji tijekom 14. stoljeća. (3, 4)

Duby u svom djelu *Tri reda ili imaginarij feudalizma* kroz iznošenje djela crkvenih učitelja, prvenstveno Gerarda Kambrejskog i Adalberona Laonskog, ali i drugih poput Dudona iz Saint Quentina ili Abona iz Fleuryja, piše o trofunkcionalnosti srednjovjekovnih društava. Te su rasprave upravo one o međusobnoj (ne)prožetosti društvenih katova, od svećenika, plemstva do kmetova. Ipak, postoji određeni broj primjera koji svjedoče upravo o međusobnom ispreplitanju ili supostojanju katova. Često su upravo svećenici, a poneki od njih koji su postali sveci, oni koji su prelazili iz jedne funkcije trojnosti u drugu. (Duby, 2007) Prema tome, ova dva prijestupnika ili grješnika zorno opisuju stanje i poredak srednjovjekovnih društava, odnos prema vjeri, odnos prema moralu i zakonima općenito, ali i prohodnost između društvenih slojeva.

3. Sveti Gerlach

3.1. Izvori i literatura o svetom Gerlachu

Temeljna literatura za uvid u živote svetaca jesu njihove *Vita*, a *Vita et Miracula* svetog Gerlacha prvi se puta spominju 1227. godine. (Mulder-Bakker, 2002: 45). Primarna literatura o svecima su, uz njihove *Vita*, martirologiji, odnosno liturgijske knjige u kojima su po danimazabilježenasvetacatenjihovikratkiživotopisi. (5) Međutim, sveti se Gerlach ne nalazi u najpoznatijem martirologiju – Rimskom, već u Germanskom, Kölnskom te Galsko-belgijskom martirologiju. (Baring-Gould, 2012: 81) Oko sedam desetljeća nakon svečeve smrti, točnije u prvoj polovici 13. stoljeća, zabilježeni su dokumenti, odnosno pisma u kojima se spominju termini poput „ecclesia sancti Gerlac“ i „sancto Gerlaci“, što upućuje na to da je svetac bio štovan od najranijih vremena u svojim krajevima. O svecu svjedoči i pečat s njegovim likom iz 1257. godine na kojemu je prikazan kao pustinjač sa štapom i torbom.

(Mulder-Bakker, 1995: 9; 6) Izvori o svetom Gerlachu šute od 1240-ih do oko 1475. godine, kada je Johannes Gielemans u svojoj knjizi *Sanctilogium* opisao Gerlachov život prije i nakon obraćenja. (6) Sadržajni i znatno opsežniji izvor napisao je hagiograf Erasmo Ghoye, koji je krajem 16. stoljeća uz pomoć Johannes Ghelena iz Maastrichta objavio *Divi Gerlaci sanctissimi eremitaie vita, duobus libellis, nunc primum in luce producta*. (Ghoyee, 1745; Mulder-Bakker, 1995: 26, 132) Također, o ovom svecu saznajemo iz enciklopedijskog, hagiografskog djela *Acta sanctorum*, koje je počeo objavljivati isusovac Jean Bolland u 17. stoljeću. (*Acta Sanctorum*, 304-321) U djelu *Bibliotheca Praemonstratensis ordinis* Jeana Le Paigea donesen je prikaz *Vita sancti Gerlaci confessoris et eremitaie*, a poseban je osvrt dan i na svečev život prije obraćenja. (Le Paige, 1633: 496-499) Nadalje, početkom 20. stoljeća, F. A. Houck objavio je djelo *The Life of Saint Gerlach*. Također, *Bibliotheca hagiographica latina antiquae et mediae aetatis* donosi ime svetog Gerlacha s kratkom crticom o njegovom *Vita et miracula*. (*Bibliotheca hagiographica latina antiquae et mediae aetatis*, 514) Nadalje, sveti Gerlach u fokusu je brojnih suvremenih historiografa, poput Jana M. G. Nottena. Značajan je opus svojih djela Notten posvetio upravo svetom Gerlachu, a treba izdvojiti knjigu *Houthem: Heiligtum St. Gerlach* dostupnu na njemačkom jeziku. (Notten, 2015) Također, u suradnji s Nottenom, Lavigne i Dassen objavili su *Vita svetog Gerlacha*. (Lavigne, Dassen, Notten, 2015) Mulder-Bakker napisala je nekoliko knjiga i članaka u kojima se bavi životom svetog Gerlacha. (Mulder-Bakker, 1995; Mulder-Bakker, 2010)

3.2. Mladost

Sveti Gerlach, nizozemski je svetac, koji je zbog svog života u mladosti često opisivan u izvorima kao vitez i razbojnik, obraćen božanskom intervencijom, Naime, svetac je rođen oko 1120. godine u Houthemu, okrugu Valkenburg, nedaleko od nizozemskom grada Maastrichta. Bio je sin plemićke obitelji, stoga je njegov odgoj od najranijih dana bio usmjeren viteškim vještinama i, u konačnici, viteškom načinu života. Ovladavanje viteških vještina, poput rukovanja oružjem, odnosno mačem, lukom i strijelom, oblikovalo ga je kao viteza koji putuje od dvorca do dvorca i turnira do turnira. (3) Vjerojatno su događaji, poput turnira, gozbi i sličnih vezani uz vitezove bili nedragi širem stanovništvu, a viteški turniri smatrani leglom nemorala i grijeha, što je pak dovelo do neblagonaklonog pogleda klera i vjernika na viteštvo, općenito. Treba spomenuti kako je Gerard Kambrejski u *Gesta episcoporum cameracensium* prilikom rasprave o trofunkcionalnosti društva uputio na to da su vitezovi

Sveti Gerlach

pljačkaši, da ih treba kazniti te kako oni jedino provode otimačinu bez junaštva. (Duby, 2007: 41.-61.) Na tom tragu je i Jean Le Paige opisao Gerlachovu mladost, u *Bibliotheca Praemonstratensis ordinis*. Naime, on kaže da su svečeva duša i tijelo bili usmjereni na tjelesne užitke, da je bio pretjerano raskošan te vulgarno slobodan. (Le Paige, 1633: 496) Život prema viteškim načelima i okruženju oblikovanom

nasiljem uvjetovao je i razvoj negativnih osobina kod svetog Gerlacha, poput bahatosti i oholosti. Njegovo nasilno ponašanje uzrokovalo je i to da je ponekad znao i fizički zlostavljati, odnosno tući svoju majku. Bilo bi zanimljivo znati je li njegova majka bila religiozna i je li možda preuzeo ponašanje od svoga oca, no izvori ne spominju njegove roditelje u tom kontekstu. S obzirom na svoje plemićko podrijetlo, kao i bogatstvo koje je stekao pri viteškim putovanjima, sklopio je brak s jednom plemkinjom. Međutim, Gerlachov način života i dalje je bio usmjeren kako prema svjetovnim uživanjima, tako i na divljaštvo, nasilništvo i žene. U braku je, jednako kao i majku, zlostavljao svoju ženu, vjerojatno verbalno i fizički, a često ju je i varao. (3)

Prema svemu navedenom, može se reći kako je sveti Gerlach velik dio svoje mladosti proveo, u najmanju ruku, kao prijestupnik. Čini se kako je pisac njegovih *Vita et miracula* možda znao i neke detalje kroz usmenu predaju i kolektivno sjećanje, koji bi bolje osvijetlili njegovu mladost, no uklopljeni su detalji koji u određenoj mjeri upućuju na to da je svetac mladost proveo vrlo burno. Možda su i pojedine stvari odlučene zanemariti, kako se ne bi stvorila pogrešna slika o svecu, već se samo potaknuo njegov kult. U konačnici, može se reći kako je sveti Gerlach bio prijestupnik, no treba objasniti i što je uvjetovalo njegovo postajanje svetim.

3.3. Božanska intervencija i svetost

U vrijeme dok je Gerlach bio na jednom viteškom turniru u Jülichu, nedaleko od Aachena, primio je vijest o smrti svoje mlade žene. (3) Nije navedeno što je uzrokovalo smrt njegove žene, no vjerojatno se radilo o nekakvoj bolesti. Ipak, zbog Gerlachovih postupaka nakon saznanja da mu je žena preminula, od njegovih najranijih hagiografa, ovaj se trenutak opisuje u izvorima

kao božanska intervencija i ključan trenutak u kojemu on od prijestupnika postaje svetac. Naime, navodi se kako je saznajući da mu je žena umrla, Gerlach istoga trenutka odbacio oružje, koplje i štit te požurio u svoj dvorac. (Baring-Gould, 2012: 81) S obzirom na to da je Jülich udaljen od Valkenburga oko 40 kilometara zračne linije, Gerlachu je zasigurno trebao oko jedan dan da dođe od turnira do kuće.¹ Možda je u tom vremenu, dok je putovao, imao prilike za razmišljati o tome kakav je njegov život, što je dobro, a što zlo napravio, da ga Bog kažnjava na način da mu oduzima ženu. Stoga se ovaj događaj u hagiografskim djelima uzima kao prekretnica u životu svetog Gerlacha. (3) Izvori kažu da je vjerojatno nakon pogreba i mise zadušnice za svoju ženu, Gerlach prestao ići na viteške turnire, ostavio oružje i svoga konja, odbacio raskošnu odjeću te odjenuo siromašne haljine, a umjesto konja uzeo magarca. Uzimajući u obzir običaje i praksu obraćenika u tom vremenu, sveti se Gerlach odlučio na pokorničko hodočašće u Rim, pri čemu je posjetio grobove rimskih prvomučenika te je ondje zatražio oprost za svoje grijeha iz viteških dana. U Rimu mu je papa Eugen III. za pokoru odredio vrijeme od sedam godina te hodočašće na Kristov Grob u Jeruzalem. (New Catholic Encyclopedia: 167; 3) Po isteku sedam godina pokorničkog hodočašća u Jeruzalemu, sveti Gerlach je u Rimu od novog pape Adriana IV. tražio dopuštenje povratka u rodni kraj, kako bi ondje nastavio svoje iskupljenje i propovijedao svoje obraćenje. Papa mu je odobrio zahtjev te se 1158. godine Gerlach vraća na područje današnje Nizozemske. Također, papa Adrian IV. dao mu je i pismo savjeta u kojem je pisalo na koji način treba organizirati svoj život u samoći.² (9; 10) S druge pak strane, Mulder-Bakker navodi kako je sveti Gerlach najvjerojatnije bio u vojsci Fridrika Barbarosse u Italiji, gdje se upoznao s eremitizmom, odnosno pustinjačkim načinom života te se povukao u Valkenburg te je odabrao šuplji hrast kao svoje utočište. (Mulder-Bakker, 2010: 34) Ipak, sigurno je da je Gerlach živio u šupljem hrastu kao pustinjač, a izvori ga opisuju da je nosio bijeli habit. Prema tome, najvjerojatnije se zaredio u Red regularnih kanonika Premonstranata.³ Navodi se kako je Gerlach subotom

1 Bloch kaže da je u prvom razdoblju feudalizma brzina kretanja ljudskog hoda bila oko 30-40km dnevno. Ako je, dakle, Gerlach imao konja ili je išao pješke, ali i ako uzmemo u obzir stanje cesta i puteva u 12. stoljeću, vjerojatno je mogao stići kući za jedan dan. (Bloch, 2001: 71)

2 S obzirom na to da je pontifikat pape Eugena III. trajao od 1145. do 1153. godine, Gerlach je u trenutku obraćenja imao, vjerojatno, između dvadeset i pet i trideset i tri godine, no budući da se 1158. godine vratio u Rim nakon što je sedam godina proveo u Jeruzalemu, izgledno je kako je Gerlach u trenutku obraćenja imao trideset i jednu godinu. (7)

3 Red regularnih kanonika Premonstranata osnovao je sveti

hodočastio bosonog u Aachen na zahvalu Blaženoj Djevici Mariji, ali i da je hodočastio grobu svetog Servacija iz Tongrena, ranokršćanskom svecu i zaštitniku Maastrichta. (9; Molder-Bakker, 2010: 34; Mulder-Bakker, 2002: 46; 11) Također, mnogi ljudi su tražili njegovu pomoć u vidu savjeta i molitvi, ali im je Gerlach pružao i materijalnu pomoć. Umro je 5. siječnja, najvjerojatnije, 1172. godine, a tada je i njegov spomendan u Katoličkoj Crkvi. (9; 10)

Nedugo nakon njegove smrti 1201. godine, opatija Reda regularnih kanonika Premonstranata iz Heisenberga osnovala je mali samostan u Houthemu, u blizini hrasta u kojemu je sveti Gerlach živio, s namjenom da se očuvaju njegove moći. (9; 10) Mulder-Bakker navodi kako je Gerlach bio idealan kandidat za širenje kršćanstva jer nije bio prototip savršenog čovjeka, koji bi vjerojatno da je činio dobro cijeloga života bio zaboravljen nedugo nakon smrti. Naime, sveti Gerlach bio je jedan od pokajnika vitezova pustinjaka, što je uvelike doprinijelo kako njegovoj popularnosti kao sveca, tako i širenju kršćanstva među još, u većoj ili manjoj mjeri, poganskim običajima prožeto društvo. Također, on je primjer svima u svome okruženju da iako je griješio i bio prijestupnik i dalje je u Božjoj milosti. Premda nije zabilježeno da je činio čudesa za života, seljaci koji su obilazili njegov grob svjedočili su kako voda iz obližnjeg bunara i hrastovog drveta ima čudotvorne moći, stoga su ga nastavili štovati. (Mulder-Bakker, 2002: 46) Premonstranti su u 18. stoljeću od pape Benedikta XIII. zatražili dozvolu njegovog kulta, što je papa u konačnici dopustio 22. siječnja 1728. godine. (9)

Uzimajući u obzir sve navedeno, može se reći kako život svetog Gerlacha može poslužiti kao uvid u prožimanje profanog i crkvenog života ljudi u srednjem vijeku. Vjerojatno da se nije zaredio te posvetio pustinjačkom načinu života, možda bi bio uzgredice spomenut u nekom izvoru o nizozemskom plemstvu, no ni to nije sigurno. Također, s obzirom na to da se radi o plemiću, odnosno vitezovima koji je postao redovnik, treba reći kako on nije jedini, no ono o čemu svjedoči poprima šire razmjere nego što obuhvaća krug oko Houthema ili Maastrichta. Naime, sveti je Gerlach živio u doba koje Bloch smatra drugim razdobljem feudalizma, zatim u razdoblju tzv. milenarizma u kojem su ljudi, zbog svih problema, očekivali i iščekivali apokalipsu, ali ne samo to, to je i vrijeme križarskih ratova u kojem prednjače kraljevi vitezovi neprestano na konju. (Bloch, 2010) Sve navedene društveno-političke osobnosti koje su očigledno, u većoj ili manjoj mjeri, utjecale čak i na svakodnevicu „malog“ čovjeka odražavaju se i u osobi svetog Gerlacha. Svetac je izuzetan primjer za prikazivanje na koji je način jedan, relativno, „običan“ čovjek prelazio

---

Norbert od Xantona 1120. godine, što upućuje na to da je red bio vrlo mlad kada je Gerlach stupio u njega. (8)

katove društvene ljestvice i međusobno ih preklapao. Naime, sveti je Gerlach rođen u plemićkoj obitelji, odgajan za viteza, možda uz pomoć svojega seniora. Bilo bi zanimljivo znati kakav je utjecaj imao Gerlachov senior na njega. Nadalje, sustav trofunkcionalnosti, koji se prožima kroz čitavo razdoblje feudalizma, prošao je i sam sveti Gerlach. Iako poneki crkveni učitelji, poput spomenutih Gerarda Kambrejskog i Adalberona Laonskog, žustro zastupaju hijerarhiju društva kao tvorevinu stvorenu na nebeskim principima, čini se kako je sveti Gerlach ipak prošao kroz granice tih slojeva. Prvenstveno, on je bio plemić, zatim vitez, koji ne živi primjerenim, kršćanskim životom, već se koristi i nasiljem, što implicira da je pripadao jednom staležu, često kategoriziranom kao „drugi stalež“. Nadalje, on je bio i svećenik, odnosno redovnik, koji zaslužuje da je pripadnik staleža svećenstva i klera, a u konačnici svoj je život živio i kao pustinjač, dakle slično kao kmet, koji se održava uz vrlo malo materijalnih prihoda. (Duby, 2007) S obzirom na sve navedeno, može se reći kako je ovaj prijestupnik i svetac zapravo, Ginzburgovim riječima, „iznimka, koja je i tipičnost“, čiji život vrlo dobro objašnjava i odražava vrijeme i društvo u kojemu je živio.

4. Sveti Andrija Corsini

4.1. Izvori i literatura o svetom Andriji Corsiniju

Najstariji spomen sveca Andrije Corsinija je iz djela *Catalogus Sanctorum Ordinis Carmelitarum*, odnosno popisa karmelićanskih svetaca s kraja 14., odnosno početka 15. stoljeća. To je djelo nastalo oko tri desetljeća nakon njegove smrti, a sadrži spominjanje biskupske službe koju je vršio, njegovu smrt i pokop te čuda koja je izvršio *post mortem*. Uz ovo, izvor sadrži i prijepis natpisa na njegovoj grobnici, koji govori o njegovoj ljubavi i djelovanju sa siromašnima te o oratorskoj vještini koju je posjedovao, a završava s datumom njegove smrti. (12) Prvo izdanje *Vita* napisao je u drugoj polovici 15. stoljeća karmelićanski fratar Peter del Castagno, a izvornik se čuva u vatikanskom arhivu. (*Vita* (Andrea Corsini), 1470) *Vita* su ponovno izdana pod naslovom *Vita di S. Andrea Corsini: carmelitano vescovo di Fiesole; scritta in latino da un anonimo* 1827. godine. Ovo izdanje *Vita* sadrži detaljan uvid u svečev život, a na kraju je dodana i svojevrсна bibliografija, koja služi kao orijentir čitateljima. (*Vita di S. Andrea Corsini*, 1827) Također, sveti Andrija Corsini naveden je i u *Acta Sanctorum*. (12) O de Castagnovom djelu, odnosno *Vita* o svecu postoje brojne nedoumice. Naime, njegovo je djelo prihvatljivo kada propovijeda o onim stvarima koje je osobno vidio ili čuo, no detalji o svečevom životu, kako profanom, tako i religioznom, u suštini su dio određene

narativne, hagiografske tradicije pri pisanju o svecima. To se podudara s činjenicom da je de Castagno djelo više pisao u panegiričkom stilu, nego povjesničarskom. Također, de Castagno griješi i kada svečevu majku naziva Pellegrinom, a zapravo se zvala Gemma. On navodi i da je svetac studirao tri godine u Parizu, a griješi i pri godini njegovog biskupskog ustoličenja pri čemu navodi da se dogodilo 1362. godine, što nije točno. Corsini je zaređen za biskupa 1349. godine. Postoje brojne pogriješke koje su pronađene u de Castagnovom djelu, no on se, u konačnici, ipak uzima kao predložak životopisima Andrije Corsinija, iz jednostavnog razloga jer je jedini napisao životopis ovoga sveca. Također, de Castagno je i zapisao dio o svečevom životu prije stupanja u red, koji se odnosi na njegovu divlju mladost i obraćenje, što je zapravo i osnova ovog rada. (12) Nadalje, o svetom Andriji Corsiniju piše se i u vrijeme pontifikata pape Urbana VIII., koji ga je uvrstio u album svetih. Naime, napuljski, karmelićanski fratar Andrea de Torres napisao djelo *Predica per la canonizzazione di S. Andrea Corsini fiorentino carmelitano*. (de Torres, 1629) Početkom 18. stoljeća Antonio Domenico Gotti napisao je *La conversione di S. Andrea Corsini oratorio a quattro voci da cantarsi nella Sala*, koje se u određenoj mjeri osvrće na svečeve oratorske, odnosno govorničke sposobnosti u vrijeme episkopata. (Gotti, 1705) Anna Jameson navela je sveca Andriju Corsinija u svom djelu *Legends of Monastic Orders: As Represented in Fine Arts* pri čemu se usredotočila na prikazivanje sveca u likovnoj umjetnosti nakon njegove kanonizacije. (Jameson, 1875: 463-464) Suvremeni autori usmjereni na životopis svetog Andrije Corsinija većinom dolaze s talijanskog područja, a to su: Paolo Caioli, *S. Andrea Corsini, Carmelitano; vescovo di Fiesole, 1301-1374, nel III centenario della sua canonizzazione*, zatim Giovanni Ciappelli sa svojom knjigom *Un santo battaglia di Anghiari: la „vita“ e il culto di Andrea Corsini nella Firenze del Rinascimento*, potom Dominick Pepito spominje sveca u svojoj knjizi *Through the Heavenly Gates: Biographies of the Saints*, Lucchese u svojevrsnom pregledu svetaca pod nazivom *Folk like me: The Read-Aloud Book of Saints*, također navodi svetog Andriju Corsinija. (Caioli, 1929; Ciappelli, 2007; Pepito, 2013; Lucchese, 2008)

4.2. Buran mladenački život?

Sveti Andrija Corsini rođen je početkom 14. stoljeća u Firenci, a slično kao i sveti Gerlach, potjecao je iz bogate, plemićke obitelji Corsini. Njegov otac bio je Niccolo Corsini, a majka Gemma. Izvori Corsinijeve roditelje često opisuju kao vrlo pobožne ljude. S obzirom na to da je rođen na spomendan svetog Andrije apostola, 30. studenog, sveti Andrija Corsini dobio je ime prema ovome svecu. (*Vita di S. Andrea Corsini*, 1827: 1-2) Izvori, počevši s Petrom

de Castagno, govore kako je sveti Andrija Corsini u mladosti bio vrlo nemirne naravi, radio svakakve nepodopštine te da je bio vrlo neposlušan svojim roditeljima. (4) S obzirom na to da je Firenca u prvoj polovici 14. stoljeća, točnije do Crne smrti, bila jedno od središta europske kulture i jedan od najživljih gradova u Europi, mladi je Andrija Corsini zasigurno imao pregršt mogućnosti za prijestupničko ponašanje. Nažalost, ne znamo što je točno ovaj svetac u mladosti radio, možda izvori o tome šute kako ne bi ugrozili njegov kult, ili je njegov život trebao poslužiti za primjer, slično kao i Gerlachov, da se grješnici mogu vratiti u milost Božju. Ipak, nesumnjivo je da je jedan član, odnosno sin bogate, plemićke obitelji imao više mogućnosti za uživanje u životu, negoli je to imao nekakav kmet ili seljak na nekakvom feudu. Premda se sa sigurnošću ne zna što je uzrokovalo naglu promjenu i odlazak u karmelićane, za trenutak Andrijinog ponovnog obraćenja uzima se trenutak kada je posjetio svoju majku Gemmu. Prema *Vita di S. Andrea Corsini*, mladi Andrija posjetio je svoju majku u njezinu domu te ju pronašao pod stresom i uplakanu, a ona mu je povikala: „Ti si vuk kojeg sam rodila u snu.“⁴ (*Vita di S. Andrea Corsini*, 1827: 3) Navodno je njegova majka, dok je bila trudna s njime, usnula san u kojem je rodila vuka, koji je ušavši u karmelićanski samostan postao janje. (Pepito, 2013: 17) Simbolično je što je svečeva majka sanjala upravo janje, ali i što je to de Castagno zapisao. Naime, Krist je Jaganjac Božji, ali je i Pastir koji vodi svoje ovce i janjad, a upravo je janje, u ovom prenesenom značenju, sveti Andrija Corsini. Uz svu simboliku, u kršćanstvu je janje općenit prikaz za iskupljenje grijeha. (13) Stoga se može reći kako je upravo san simbolizirao prekretnicu i prijelaz iz Andrijinog grješnog života u život posvećen ljubavi prema Bogu i ljudima. Cijeli razgovor citiran je u svečevim *Vita*, a navodi se kako je to i trenutak kada je

Sveti Andrija Corsini

4 U slobodnom prijevodu. U *Vita di S. Andrea Corsini: carmelitano vescovo di Fiesole; scritta in latino da un anonimo* iz 1827: „Tu sei pur veramente quel Lupo che parvemi in sogno di partorire.“ (*Vita di S. Andrea Corsini: carmelitano vescovo di Fiesole; scritta in latino da un anonimo*, 1827: 2)

sveca napustio njegov osobni demon i tada je oslobođen i posvećen Djevici Mariji. (*Vita di S. Andrea Corsini*, 1827: 3-6) S obzirom na sve navedeno može se reći kako je sveti Andrija Corsini, najvjerojatnije, imao burnu mladost i da je bio prijestupnik, no pojedini događaji ili čak ovaj susret s majkom, uzrokovali su njegov odlazak u karmelićanski⁵ samostan 1327. godine te ređenje između 1324. i 1328. godine. (4)

4.3. Od ređenja do svetosti

Nakon zaređenja, sveti Andrija Corsini pojavljuje se 1338. godine kao osamnaesti od pedeset i dva karmelićana u Firenci. Nadalje, 1343. godine svetac je u Pizi, a od 1344. godine imenovan je u kapitolu toskanske provincije kao savjetnik samostana i prvostupnik, a kasnije i lektor. Tijekom 1348. godine boravio je u Francuskoj, a 1349., odnosno 1350. godine imenovan je biskupom Fiesole, što je i potvrdio papa Klement VI. U to je vrijeme bila jedna od najvećih epidemija u ljudskoj povijesti, a Crna smrt posebice je poharala gradove, stoga je sveti Andrija Corsini, zajedno sa svojim znatno smanjenim redom (zbog bolesti), nastojao djelovati i pomagati ljudima u nevolji koja ih je snašla. (4; 12) Tijekom svog episkopata obnovio je katedralu i neke crkve, a bio je i katalizator pomirenja zavađenih talijanskih obitelji u Bologni tijekom misije na koju ga je poslao papa Urban V. Umro je 6. siječnja 1374. godine (1373., prema firentinskom kalendaru), a svojim je štovateljima ubrzo počeo činiti čudesa. U album svetaca uvrstio ga je papa Urban VIII. u 17. stoljeću, a kanoniziran je za vrijeme pontifikata Benedikta XIII. 1724. godine. U obnovljenom kalendaru ne nalazi se na popisu svetaca, a slavi se 4. veljače u karmelićanskom redu i rodnoj Italiji, naročito na području Firence. U njegovu je čast Klement XII., Lorenzo Corsini, potomak iste obitelji kao i Andrija, podigao kapelu u Rimu, a arhitekt je bio Alessandro Galilei. (4)

Premda sveti Andrija Corsini, slično kao i sveti Gerlach, potječe iz plemićke obitelji, njegov je život obilježen također prelaženjem i preklapanjem svih društvenih ljestvica u srednjovjekovnom razdoblju. Naime, i sveti Andrija Corsini prvo je bio plemić i razuzdani mladić prijestupničkog ponašanja, a prema izvorima, potaknut božanskom intervencijom otišao je u red svećenika. Time je „obišao“ dvije društvene ljestvice feudalizma, one na vrhu. Iako se možda naizgled ne može zaključiti da je pripadao tzv. trećem staležu, ne treba zaboraviti kako je pripadao karmelićanskom redu, kojeg karakterizira

svesrdno odricanje čak do spavanja na kamenu. Uz takav način života te u doba Crne smrti zasigurno je okusio i prilike trećeg staleža, što ga slično kao i Gerlacha čini „iznimkom, koja je i tipičnost“. S obzirom na to, životopis svetog Andrije Corsinija može poslužiti kao izvor za istraživanje srednjovjekovnog društva općenito.

5. Zaključak

Izvori o životima svetog Gerlacha i svetog Andrije Corsinija upućuju na to da su ova dva sveca bila primjer povezanosti sakralnog i profanog života u srednjemu vijeku. Ako se zanemari njihovo djelovanje u Redu regularnih kanonika Premonstranata, odnosno Redu Blažene Djevice Marije od Karmela, oba sveca imaju slične karakteristike i obilježja života kojeg su vodili u mladosti. Sličnosti proizlaze iz činjenice da su obojica potjecali iz dobrostojećih plemićkih obitelji, koja je kod jednog od njih – Gerlacha uzrokovala odavanje viteškom nemoralu, a kod drugog, prema izvorima, rasipni i lakomisleni način života. Zbog načina njihova ophođenja prema osobama iz njihove blizine, ali i prema materijalnim stvarima, može se reći kako su i sveti Gerlach i sveti Andrija Corsini bili prijestupnici. Nadalje, obojica svetaca, prema izvorima, iskusi su žustru božansku intervenciju. Ovdje se može reći i kako su pisci njihovih *Vita* i/ili *Vita et miracula* nastojali postići obraćenje većeg broja vjernika približavajući im na taj način svece kao obične ljude, koji su jednako tako kao i oni bili grješni. Ipak, treba zaključiti kako je štovanje ovih svetaca i usmena predaja njihovih života mogla utjecati i na mlade ljude koji su ili činili kakva zlodjela ili naprosto nisu živjeli prema Božjim zapovijedima i to na način da je upravo ulaženje u red i samostan uvodilo disciplinu u pojedinčev život, čime je on izbavljen iz ralja grijeha. Na ovu temu svakako se javlja i pitanje srednjovjekovnog mentaliteta, što svakako prelazi granice ovoga rada, no važno je istaknuti kako niti jedan izvor u srednjem vijeku ne treba gledati isključivo u svjetlu onoga što na njemu piše, već i u širim društveno-političkim okolnostima u kojima je nastao.

Prema svemu navedenom, treba zaključiti kako su sveti Gerlach i sveti Andrija Corsini bili osobe izuzetno zanimljivog života. Od mladenaštva provedenog u više ili manje prijestupničkom ponašanju do čudotvorstva i proglašenja svetima. Stoga, oba su sveca „iznimke, koje su i tipičnost“, a na vrlo minuciozan način prikazuju okolnosti srednjovjekovnog društva, prohodnost društvenih katova, kao i vjerski život redovnika i djelovanje na vjernike.

⁵ Zanimljivo je što je sveti Andrija Corsini odabrao upravo karmelićanski red, odnosno Red Blažene Djevice Marije od Karmela, koji je jedan od najskromnijih redova, usmjerenih na pomoć drugima i potpuno odricanje od svjetovnog. (14)

Summary

From Offenders to Saints: Saint Gerlach and Saint Andrew Corsini

The article deals with the lives of two medieval saints. Based on primary and secondary sources, the lives of a 12th-century Dutch saint, St. Gerlach, and St. Andrew Corsini, a 14th-century Italian saint, are presented and explained. The depictions of the lives of these saints point to their restless youth, which, according to the primary sources, conditioned their conversion and, ultimately, holiness.

Keywords: offender, Middle Ages, saint, St. Andrew Corsini, St. Gerlach

6. Popis literature

Izvori

1. *Acta sanctorum*, Archive.org, <https://archive.org/details/actasanctorum01unse/page/n7/mode/2up> (20.6.2020.)
2. *Bibliotheca hagiographica latina antiquae et mediae aetatis*, Archive.org, <https://archive.org/details/17520487.1258.emory.edu/page/n549/mode/2up> (20.6.2020.)
3. De Torres, Andrea, 1629. *Predica per la canonizzazione di S. Andrea Corsini fiorentino carmelitano*, Nella Stamperia della Reu Camera Apostolica, Rim.
4. Ghoyee, Erasmo, 1745. *La vie & miracles de S. Gerlace, hermite et confesseur de Jesus-Christ*, <https://books.google.hr/books?id=yRAjSDspXtUC&pg=PT2&lpg=PT2&dq> (20.6.2020.)
5. Gotti, Antonio Domenico, 1705. *La conversione di S. Andrea Corsini oratorio a quattro voci da cantarsi nella*, Piero Matini Stampatore, Firenca.
6. Jameson, Anna, 1875. *Legends of Monastic Orders: As Represented in Fine Arts*, James R. Osgood and Company, Boston.
7. Le Paige, Jean, 1633. *Bibliotheca Praemonstratensis ordinis: omnibus religiosis, praesertim vero sancti Augustini Regulam profitentibus, utilis maximeque necessaria*, Volume 1, Pariz.
8. *Vita (Andrea Corsini)*, 1470, Digital Vatican Library, <https://digi.vatlib.it/mss/detail/79386> (22.6.2020.)
9. *Vita di S. Andrea Corsini: carmelitano vescovo di Fiesole; scritta in latino da un anonimo*, Firenca, 1827.

Monografije

1. Baring-Gould, Sabine, 2012. *The Lives of the Saints*, Volume 1, Ballantntyne, Hanson & Co., London.
2. Bloch, Marc, 2001. *Feudalno društvo*, Golden marketing, Zagreb.
3. Caioli, Paolo, 1929. *S. Andrea Corsini, Carmelitano; vescovo di Fiesole, 1301-1374, nel III centenario della sua canonizzazione*, Tip. Firenze, Firenca.
4. Ciappelli, Giovanni, 2007. *Un santo battaglia di Anghiari: la „vita“ e il culto di Andrea Corsini nella Firenze del Rinascimento*, Sismel, Firenca
5. Duby, Georges, 2007. *Tri reda ili imaginarij feudalizma*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb.
6. Houck, F. A., 1900. *The Life of Saint Gerlach*, Burns & Oates, London.
7. Lavigne, E., Dassen, J., Notten, J. G. M., 2015, *Vita beati Gerlaci eremytae. De heilige van het Geuldal*, Houthem.
8. Lucchesse, Kathryn, M., 2008. *Folk like me: The Read-Aloud Book of Saints*, Morehouse Publishing, New York.
9. Mulder-Bakker, Anneke, B., 1995. *De kluizenaar in de eik: Gerlach van Houthem en zijn verering*, Hilversum.
10. Mulder-Bakker, Anneke, B., 2002. *The Invention of Saintliness*, Routledge, London.
11. *New Catholic Encyclopedia*, 2003. Gale, Farmington Hills.
12. Notten, Jan G. M., 2015. *Houthem: Heiligtum St. Gerlach*, Schnell & Steiner, Regensburg.
13. Pepito, Dominck, 2013. *Through the Heavenly Gates: Biographies of the Saints*, Catholic Life International, Babylon.
14. Vedriš, Trpimir, Marinković, Ana, 2008. *Hagiologija: kultovi u kontekstu*, Zagreb.

Članci

1. Kolesarić, Petra, Njari, Denis, 2019. *Kult svetoga Ladislava u međurječju Drave i Save*, Croatica Christiana periodica, Vol. 43, br. 83, Zagreb, str. 1.-12.
2. Marinković, Ana, 2011. *Kultovi dominikanskih svetaca i njihova ikonografija do Tridentskoga koncila*, Dominikanci u Hrvatskoj, Zagreb, str. 100.-118.
3. Vedriš, Trpimir, 2002. *Nastanak kulta sv. Anastazije i njegov odraz u Zadru (9. – 14. st.)*, Historijski zbornik, Vol. 55, br. 1, Zagreb, str. 1.-30.
4. Vedriš, Trpimir, 2014. *O podrijetlu i najranijem kultu zadarskog zaštitnika Sv. Krševana*, Ars Adriatica, br. 4, Zadar, str. 29.-42.

Članci u zbornicima

1. Mulder-Bakker, Annete, B., 2010. *Anchorites in Low Countries*, u: *Anchoritic Traditions of Medieval Europe*, The Boydell Press, Woodbridge, str. 22.-42.

Internetski izvori

1. *Hagiografije*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=24073> (19.6.2020.)
2. *6 sinners turned saints and what we can learn from them*, Catholic365: <http://www.catholic365.com/article/9502/6-sinners-turned-saints-and-what-we-can-learn-from-them.html> (19.6.2020.)
3. *Sveti Gerlah iz Houthema*, Sveci.net, <https://sveci.net/index.php/component/content/article/2-uncategorised/761-sveti-gerlah-iz-houthema> (19.6.2020.)
4. *Sveti Andrija Corsini*, Sveci.net, <https://sveci.net/index.php/component/content/article/2-uncategorised/878-sveti-andrija-corsini> (19.6.2020.)
5. *Martirologij*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=39208> (20.6.2020.)
6. *Devita van Gerlach van Houthem*, Houthem.info, <http://www.houthem.info/pages/vita.htm> (20.6.2020.)

7. *Papa*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=46500> (21.6.2020.)
8. *Premonstratensian*, Encyclopaedia Britannica, <https://www.britannica.com/topic/Premonstratensians> (21.6.2020.)
9. *Gerlach, St.*, Encyclopedia.com, <https://www.encyclopedia.com/religion/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/gerlach-st> (21.6.2020.)
10. *Feast of Bl. Gerlac of Valkenburg, O. Praem*, St. Norbert Abbey, <https://norbertines.org/event/feast-of-bl-gerlac-of-valkenburg-o-praem-2017-01-05/> (21.6.2020.)
11. *Sveti Servacije iz Tongrena*, Sveci. Net, <https://sveci.net/index.php/component/content/article/2-uncategorised/39-sveti-servacije> (21.6.2020.)
12. *St. Andrew Corsini, Bishop (Feast)*, The Order of Carmelites, <https://ocarm.org/en/content/liturgy/st-andrew-corsini-bishop-feast> (22.6.2020.)
13. *Kršćanski simboli*, Prolexis Enciklopedija, <https://proleksis.lzmk.hr/32908/> (23.6.2020.)
14. *A Brief History of The Carmelites*, The Order of Carmelites, <https://www.ocarm.org/en/content/ocarm/brief-history-carmelites> (25.6.2020.)